

АКТУАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадянська освіта – спеціалізована, систематична підготовка людей до суспільного життя в умовах демократії, тому розвиток та вдосконалення її системи є актуальним завданням для всіх демократичних країн. Багатий досвід громадянської освіти накопичено в умовах зрілих демократій Великобританії, США, Канади, Франції, та інших країн, де створено різноманітні підручники, налагоджено відповідну підготовку та перепідготовку вчителів.

Громадянська освіта може бути ефективною лише за умов створення широкого культурного контексту, причетності всього суспільства до справи утвердження демократії, надання вихованцям прикладів ефективної громадянської дії.

Предметом вивчення громадянської освіти у психологічному аспекті є виявлення таких специфічних проявів людини, для якої демократія та громадянське суспільство є природним середовищем задоволення її особистісних та суспільних інтересів.

Основою демократичного ладу є людина, спроможна розкрити його потенціал, для якої демократія є природним середовищем задоволення особистих та суспільних інтересів. Саме за демократії розквітає громадянське суспільство – сфера самовиявлення вільних індивідів та їхніх добровільно сформованих асоціацій, для якої властиві горизонтальні, не санкціоновані державою зв'язки між громадянами, що мають справді колективний, характер. Сучасна демократія вимагає від особи не лише політичної активності, а й усвідомлення нею власної ролі і значення в житті суспільства, а також дій у відповідності до власних переконань і цінностей.

Важливими етапами на шляху українського суспільства до демократичної консолідації є виховання толерантності, поваги до прав людини, вміння долати стереотипи, знаходити компроміс. Необхідно, щоб громадяни знали свої права і обов'язки, були впевнені, що можуть впливати на зміни в суспільстві, дотримувались закону, мислили критично і незалежно.

Питання громадянської освіти знайшли відображення у проекті концепції дванадцятирічної освіти. Незважаючи на відмінності в Підходах, методиках та масштабах національних систем громадянської освіти, єдиною залишається їх мета – виховання громадянина, який цінує та готовий відстоювати ідеали свободи, демократичні цінності і права людини.

Громадянська освіта є важливим компонентом демократичних перетворень ще й тому, що звертається до проблем побудови системи, яка визначає і встановлює єдині «правила гри» для організацій та індивідів.

Громадяни перехідних суспільств потребують вміння оцінювати конкуруючі пропозиції політиків. Школа, як осередок громадянської освіти, має сприяти розвитку демократичної політичної культури, формуванню громадянської компетентності, політико-правових знань, політичних умінь, гідності та відповідальності молодих людей, усвідомленню і визнанню ними демократичних принципів життя та пріоритету прав людини.

Громадянська освіта є складною динамічною системою, що поєднує:

- громадянські знання, на основі яких формуються уявлення про форми і способи функціонування громадянина в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному полі демократичної держави;
- громадянські вміння та досвід участі у соціально-політичному житті суспільства та практичного застосування знань;
- громадянські чесноти, норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства [3].

Важливе місце в громадянському вихованні посідає громадянська освіта – навчання, спрямоване на формування знань про права і обов'язки людини. Громадянська освіта тісно пов'язана з формуванням соціально-політичної компетентності особистості в суспільній сфері, яка передбачає насамперед політичну, правову й економічну освіченість і здатність керуватися відповідними знаннями в умовах кардинальної перебудови суспільства.

Досягнення цілей громадянського виховання вимагає додержання наукового підходу до організації цього процесу, тобто врахування об'єктивних закономірностей його перебігу, взаємодії системи чинників (раціональність, об'єктивність, наукова картина світу), що його детермінують.

Необхідною умовою громадянського виховання є системний підхід, який передбачає розгляд цілісного багаторівневого, ієрархічного, взаємозалежного, детермінованого, відкритого процесу в його постійному розвитку й саморозвитку. В умовах прогресуючої спеціалізації освіти та формування комунікаційних перешкод (бар'єрів) між людьми системний підхід виступає основою організації й впровадження в практику такого всеохоплюючого феномена, як громадянське виховання.

Значне місце в змісті громадянського виховання займає формування культури поведінки особистості, що виявляється в сукупності сформованих соціально значущих якостей особистості, що ґрунтуються на нормах моралі, закону, вчинків людини. Культура поведінки виражає, з одного боку, моральні вимоги суспільства, закріплені в нормах, принципах, ідеалах закону, а з іншого – засвоєння положень, що спрямовують, регулюють і контролюють вчинки та дії людини.

Усвідомлення працьовитості як високої моральної цінності є одним з найістотніших свідчень громадянської позиції людини, її суспільної значущості.

Список використаних джерел

1. Вербицька П. В. Організаційно-педагогічні засади громадянської освіти старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / П. В. Вербицька. – Інститут педагогіки АПН України, Київ, 2000. – 20 с.
2. Жадан І. Психолого-педагогічні проблеми політичної освіти молоді / І. Жадан // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія». – К., 2000. – Т. 18. – Політичні науки. – С. 91–95.
3. Концепції громадянської освіти в Україні : Матеріали «круглого столу», 20 листопада. 2000 р. // Посметодика. – 2001. – № 2. – С. 41–54.
4. Розвиток громадянської освіти в Україні. – К., 2001.
Розвиток демократії в Україні : Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 29 вересня – 1 жовтня 2000 р.). – К., 2001.